

**Organizacija predšolske
vzgoje in varstva in
sistemi za spremljanje
predšolske vzgoje in
varstva**

EXECUTIVE REPORT

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

N E W
M O NITORING
GUIDELINES TO DEVELOP INNOVATIVE
ECEC TEACHERS CURRICULA

CC BY-NC 4.0

Podpora Evropske komisije za pripravo te publikacije ne pomeni potrditve vsebine, ki izraža le mnenja avtorjev, in Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje.

Credits

Sara Lenninger* Ourania Anastasiou**
Katerina Mavrou**

Other members of the IO2 team who contributed to planning and content: Marianna Efstathiadou**, Chrystalla Papademetri-Kachrimani**, Annette Persson*.

Contributors: NeMo Partnership

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

POVZETEK

1. Uvod s povzetkom	4
2. Cilji in metoda	8
3. Rezultati z razpravo	9
4. Priporočila	29
Bibliografija	32

02

Organizacija predšolske vzgoje in varstva in sistemi za spremljanje predšolske vzgoje in varstva

Uvod s povzetkom

Spremljanje spada med splošno kvalitativno delo predšolske vzgoje, ki vključuje vsa področja in ki neposredno ali posredno vpliva na izobrazbo in dobrobit otrok (Evropska komisija 2014, 2018). Splošna struktura vpliva na organizacijo in izvajanje kvalitativnega dela pri izvajalcih predšolske vzgoje in varstva (PVV), s tem pa tudi na dobro počutje otrok. Na splošno lahko PVV razdelimo na tri obdobja:

1. Uvod s povzetkom

prvo starostno obdobje, starost treh let in zadnje leto PVV (Eurydice 2019). Nekateri menijo (Eurydice 2019), da lahko sistemi PVV, za organizacijo katerih je pristojno eno ministrstvo ali najvišji organ oblasti, vodijo do boljšega vključevanja v vzgojo in varstvo v vseh obdobjih (0–6 let) v primerjavi s sistemi, ki jih urejajo različni organi glede na starost otrok. Organi so pogosto ločeni zato, da lahko socialne službe skrbijo za najmlajše otroke, izobraževalni organ pa se ukvarja z zagotavljanjem PVV za starejše otroke (običajno od 3. do 6. leta starosti). Poleg tega se od enovitih sistemov (z enim organom) pričakuje, da bodo zagotavljali boljše pogoje za kontinuiteto z vidika izkušenj in izobrazbe otrok. Projekt NEMO pa se osredotoča predvsem na otroke, pri katerih obstaja tveganje za nastanek motenj avtističnega spektra (MAS) ali drugih razvojnih in nevrokognitivnih motenj, ki ogrožajo njihovo dobrobit. Raziskave in dobro dokumentirane prakse so pokazale, da je morebitne kazalnike tovrstnih tveganj pogosto mogoče zaznati že zgodaj v otrokovem razvoju (Barger et al. 2021). Raziskave in prakse tudi kažejo, da lahko zgodnje intervencije vplivajo na dobrobit otrok in morda tudi na njihov razvoj (gl. Sandbank et al. 2020). Zato bi morala biti PVV ključnega pomena, saj igra pomembno vlogo v prvih letih otrokovega življenja.

1. Uvod s povzetkom

V tem poročilu so izpostavljene tri okoliščine, ki prispevajo k organizaciji PVV, saj so ključne za rutine in prakso spremljanja v PVV, morda še posebej za otroke s posebnimi izobraževalnimi potrebami. Na ravni celotne organizacije med te okoliščine spadajo: ali organizacija spada med enovite ali ločene sisteme, kot je opisano zgoraj; ali je organizacijo pooblastila višja osrednja organizacija ali višja decentralizirana organizacija; poročilo kaže tudi, da povezave med storitvami izobraževanja in otroškega zdravstvenega varstva vplivajo na razvoj spremljanja v PVV. Glede na to, da se dejavniki med državami razlikujejo, smo kot kritične ovrednotili naslednje točke:

a

- Redno spremljanje na neki točki zgodnjega otroštva v PVV.

b

- **Vključenost jedrnega strokovnega osebja v spremljanje.**

c

- **Jedro strokovno osebje ima visoko izobrazbo v vseh obdobjih PVV (0–6).**

d

- **Dostop PVV do podpornih sistemov.**

1. Uvod s povzetkom

V državah z enovitimi sistemi je za vsa obdobja PVV odgovorno isto ministrstvo, tj. ministrstvo za izobraževanje. V ločenih sistemih pa je organizacija PVV razdeljena na dve zaporedni obdobji, za kateri sta pristojna dva različna organa: organ za socialno varstvo, ki skrbi za prvo starostno obdobje, in ministrstvo za izobraževanje, ki skrbi za drugo starostno obdobje. (Gl. razpredelnice 1.1–1.5 in primerjalno poročilo IO4.) Po drugi strani je za *visoko centralizirane izobraževalne sisteme* značilno pripravljanje podrobnejših načrtov in izvedbenih direktiv za PVV, poleg tega pa organi pogosteje prejemajo podrobnejše informacije iz prakse. V *visoko decentraliziranih izobraževalnih sistemih* so predpisi najvišjih organov manj podrobni, ključne odločitve za izvajanje pa so sprejete na lokalnih ravneh, na katere se nanašajo (regionalna ali občinska raven).

V tem poročilu je Slovenija primer države z visoko centraliziranim izobraževalnim sistemom, ki izvaja enovito PVV. Tudi na Cipru imajo visoko centralizirani izobraževalni sistem, vendar pa izvajajo ločeno PVV. V Italiji in na Švedskem je izobraževanje decentralizirano na različnih ravneh in do različne mere. V Španiji pa imajo regionalni organi obsežna pooblastila za odločanje o organizaciji odgovornosti v PVV. V regiji Kastilja in Leon izvajajo ločeni sistem PVV. V številnih italijanskih regijah pa še vedno delujejo v skladu z ločenim sistemom, čeprav so trenutno v prehodnem obdobju iz jasno ločenega sistema v integrirani izobraževalni sistem PVV v starostnem obdobju 0–6 let.

V zadnjih dveh letih sta to vzpodbudila dva nacionalna zakona (zakon 107/2015 in izvedbena odredba zakona 65/2017). Na Švedskem je vzpostavljen decentralizirani in enoviti sistem pod okriljem enega državnega organa, ki je pristojen za celotno obdobje PVV, obenem pa lokalnim organom omogoča veliko avtonomijo pri izvajanju njihovih dejavnosti.

1. Uvod s povzetkom

Kar zadeva odnose med predšolsko vzgojo in varstvom (PVV) in otroškim zdravstvenim varstvom (OZV), lahko švedski sistem opišemo kot vzporedni in asimetrični. Na Švedskem so storitve OZV jasno ločene od PVV. Kar zadeva posamezne otroke, pobude za sodelovanje med storitvami večinoma podaja OZV in za to je vedno potrebno soglasje staršev.

Pri oblikovanju in ocenjevanju sistemov spremljanja postane pomembna tudi organizacija inšpekcijskega nadzora. Namen inšpekcijskega nadzora je kontroliranje in podpiranje kakovostnega dela v PVV in vanj so lahko vključeni različni pristojni organi. V razpredelnici 2 je prikazan pregled organizacije inšpekcijskega nadzora v državah, ki so vključene v poročilo.

Vsaka razdelitev prinaša svoje težave. Različne države imajo različne želje po ureditvi PVV za različne namene glede na družbo v širšem kontekstu. Zato v povezavi s tem organizacije ne prestopajo zakone in politike glede na trenutne razmere in veljavna pravna izhodišča.

2. Cilji in metoda

Cilj poročila je izvedba primerjalne analize sistemov spremljanja v različnih organizacijah PVV v evropskih državah s poudarkom na razlikovalnih dejavnikih, ki vplivajo na izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. S tem namenom so izpostavljene glavne razlike med petimi partnerskimi državami v projektu NEMO (tj. Ciper, Italija, Slovenija, Španija in Švedska). Analiza odnosov v organizacijah PVV in njihovih sistemov spremljanja naj bi izboljšala informirane odločitve in ukrepe pri stalnem razvoju kakovosti PVV v Evropi.

Informacije o PVV so posredovali strokovnjaki iz vseh petih partnerskih držav, vključenih v projekt NEMO. Za namene te študije smo oblikovali tudi vprašalnik, ki je zajemal vprašanja o splošni organizaciji in strukturi PVV, vključno s pedagoškimi smernicami, pravicami otrok in dostopom do PVV, postopki za inšpekcijski nadzor in spremljanje ter postopki odločanja o posebnih potrebah. Na koncu nas je še zanimalo, ali institucije uporabljajo posebna orodja za spremljanje, ki so relevantna za projekt NEMO.

Predpostavljali smo, da države v sklopu projekta NEMO (tj. Ciper, Italija, Slovenija, Španija in Švedska) dobro predstavljajo različne oblike PVV, ki obstajajo v Evropi.

3. Rezultati z razpravo

3. Rezultati z razpravo

Rezultati so predstavljeni v naslednjih treh poglavjih s podpoglavji: Dostop, Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora ter Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja. Poglavja so bila zasnovana na podlagi analize vprašalnika in petih ključnih sporočil za vključujoče izobraževanje, ki jih je izpostavila Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (2014): dostop do vključujočega izobraževanja v PVV in ustrezna časovnica dostopa, politike vključujočega izobraževanja, usposobljenost osebja, podporni sistemi in zanesljivost podatkov. Več informacij o usposobljenosti osebja je na voljo v poročilu IO4.

3. Rezultati z razpravo

3.1 Dostop

Dostop do PVV

Dostop do predšolske vzgoje v zgodnjem otroštvu je dejavnik, ki je pomemben za zgodnje pedagoške intervencije, ki lahko pomagajo ogroženim otrokom. Vseh pet primerjanih držav/regij ponuja storitve PVV vse od zaključka starševskega dopusta do začetka obveznega šolanja, poleg tega pa v vseh veljajo pravno zavezujoči predpisi, ki zagotavljajo kakovost v javno financirani PVV. Vendar pa med državami obstajajo razlike med pravnimi pravicami otrok do dostopa do PVV.

V Sloveniji in na Švedskem je vsak otrok upravičen do prostega mesta v PVV od 11. meseca (v Sloveniji) ali 1. leta starosti dalje (na Švedskem) vse do začetka obveznega izobraževanja (v jesenskem semestru leta, ko otrok dopolni 6 let). V obeh državah je za vsa obdobja PVV od 1. do 6. leta starosti pristojno nacionalno ministrstvo za izobraževanje, PVV pa lahko izvajajo javne ali zasebne ustanove. Če želijo zasebni izvajalci prejeti javna sredstva, morajo biti njihovi učni načrti skladni z nacionalnim šolskim načrtom, politikami in pravnimi standardi za vzgojo in varstvo. V španski regiji Kastilja in Leon je PVV za otroke od 3. leta starosti do začetka obveznega izobraževanja zagotovljena v izobraževalnih sistemih. V celotni Španiji se pravne pravice otrok do dostopa do storitev PVV razlikujejo med regijami (avtonomnimi skupnostmi), v skladu z nacionalno zakonodajo pa je osnovnošolsko izobraževanje obvezno za vse otroke od 6. leta starosti (v letu, ko dopolnijo 6 let). Na Cipru se obvezno izobraževanje prične v predprimarnem obdobju (zadnje leto PVV) pri 4 letih starosti (od leta 2022). Zakonodaja mlajšim otrokom (v regiji Kastilja in Leon do 3. leta starosti in na Cipru do 4. leta starosti) ne zagotavlja pravice do vpisa v PVV. Kljub temu v regiji Kastilja in Leon zagotavljajo javno financirane storitve PVV v zgodnjem otroštvu, vendar je število mest omejeno. Prednost imajo otroci, ki prihajajo iz družin z nižjimi prihodki ali več otroki. Na Cipru so v zgodnjem otroštvu na voljo le zasebne storitve PVV.

3. Rezultati z razpravo

3.1 Dostop

Dostop do PVV

V Italiji se obvezno osnovnošolsko izobraževanje prične z osnovno šolo, ko otrok dopolni 6 let, vendar pa nacionalni zakoni ali politike ne zagotavljajo pravice do dostopa do PVV. Po drugi strani poseben zakon (104/1992, 12:1) otrokom z dokazanimi invalidnostmi zagotavlja prednostni dostop do PVV v zgodnjem otroštvu (Nidi d'Infanzia). Kljub vsemu italijanski sistem PVV zagotavlja in ureja javne in zasebne storitve od 3. meseca starosti do začetka obveznega šolanja. Čeprav je organizacija PVV v Italiji trenutno v predhodnem obdobju, saj prehajajo v integrirani sistem vzgoje in izobraževanja (kar spodbuja ministrstvo za izobraževanje (MIUR)), pa se v praksi še vedno večinoma izvaja ločeni sistem za otroke v starostnih skupinah 0–3 (Nidi d'Infanzia) in 3–6 (Scuole dell'infanzia), za katerega so pristojni organi na lokalni ravni.

3. Rezultati z razpravo

3.1 Dostop

Dostop do PVV

Stroški PVV vplivajo tudi na dostopnost (Barillà, Martinelli in Sarlo 2020; Eurydice 2014, 2019). Na splošno PVV družinam predstavlja strošek in storitve, ki niso del obveznega izobraževanja, *niso* povsem brezplačne na Cipru, Švedskem, v Italiji in Sloveniji. V regiji Kastilja in Leon so javne storitve PVV za otroke v starostni skupini 0–6 za družine brezplačne, vendar je število mest za to starostno skupino zelo majhno, zato se morajo številne družine odločiti za zasebno varstvo. Na švedskem je vsak otrok od 3. leta starosti upravičen do brezplačnega vrtca v obsegu 525 ur/leto (Allmän förskola), obvezno izobraževanje pa se prične v letu, ko otrok dopolni 6 let. Na Švedskem in na Cipru izvajajo različni verziji obveznega *zadnjega leta v PVV*, ki je prav tako brezplačno. Na splošno se stroški in stroškovni sistemi med državami razlikujejo in v nekaterih državah se stroškovni sistemi za javno PVV razlikujejo tudi znotraj iste države (npr. v Italiji, Španiji in do neke mere tudi na Švedskem).

3. Rezultati z razpravo

3.2 Accesso al sostegno educativo

Zagotavljanje in izvajanje izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami je v vseh primerjanih državah zakonsko urejeno. Pri vključevanju v izobraževanje in vključujočem izobraževanju pa ne gre za isto stvar. Vključevanje v izobraževanje pomeni dostop do izobraževanja, ki ustreza sposobnostim učencev. Vključujoče izobraževanje pa je v tem dokumentu opredeljeno kot »izobraževanje, ki izpolnjuje potrebe učencev v prevladujočem šolskem okolju«. V tem poročilu so opisane politike vključevanja v prevladujoče sisteme PVV v vseh državah, ki pa se v praksi različno izvajajo.

V Italiji imajo vsi otroci pravico do vključujočega izobraževanja in po zakonu posebne šole ne obstajajo. Na Cipru, Švedskem, v Sloveniji in Španiji pa so posebne šole vzpostavljene, vendar zelo redko izvajajo programe za PVV. V teh državah otroke s posebnimi potrebami največkrat vključijo v prevladujoče ustanove za PVV. Na Cipru, Švedskem, v Italiji in Sloveniji so vključujoče politike v PVV eksplicitno opisane v nacionalnih zakonih, v regiji Kastilja in Leon pa to zagotavljajo regionalni predpisi. V Italiji, Sloveniji in na Švedskem imajo otroci pravico do vključujočega izobraževanja v vseh starostnih obdobjih PVV. V Italiji otroci do 3. leta starosti na splošno nimajo pravice do PVV, vendar je v posebnem zakonu (104/1992:12) navedeno, da je otrokom z invalidnostmi do 3. leta starosti zagotovljeno celovito varstvo v institucionalni ureditvi. V zvezi s to zahtevo lahko občine neobvezno zaposlijo strokovnjake* za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v centrih za dnevno varstvo (Nidi d'infanzia), ki zagotavljajo pomoč vzgojiteljev* in/ali strokovnih delavcev, specializiranih za otroke s primanjkljaji/invalidnostmi v teh starostnih skupinah (104/1992:13).

3. Rezultati z razpravo

3.3 Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora

Dostop do zdravstvenega varstva v zgodnjem otroštvu bistveno vpliva na kakovost življenja in dobrobit otroka. Povezave med storitvami zdravstvenega varstva in šolskim izobraževanjem lahko pomembno vplivajo na izobraževanje otrok, kar pa morda še posebej velja za otroke s posebnimi potrebami. Javno zdravstveno varstvo otrok (JZVO) je zagotovljeno v vseh petih državah/predstavnica, vendar pa v tem poročilu ne bomo podrobneje primerjali njihove organizacije in izvajanja. Osredotočili se bomo predvsem na sodelovanje in upravne povezave med storitvami na strukturni ravni. Sodelovanje in vmesniki med storitvami zdravstvenega varstva za dojenčke in PVV se med državami razlikujejo. V tem poročilu Švedska spada med države, ki ima najmanj določeno povezavo med zdravstvenim varstvom za dojenčke in PVV. Treba je poudariti, da so storitve JZVO v vseh petih primerjanih državah oz. regijah dobro razvite in potekajo vzporedno s PVV vse od otrokovega rojstva.

3. Rezultati z razpravo

3.3 Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora

Na Cipru, v Italiji in Španiji je treba za prednostno vključitev v javno PVV predložiti dokumentacijo zdravstvene službe, v kateri so potrjene posebne izobraževalne potrebe posameznega otroka. V Sloveniji je za dostop do posebnih programov potrebno pooblastilo Zavoda RS za šolstvo. Zaradi teh zahtev se v obdobju PVV zgodaj opravijo preiskave pri tistih otrocih, pri katerih je neka oseba (zakoniti skrbnik ali strokovnjak) zaznala dejavnike tveganja. Kljub temu pa med državami obstajajo razlike glede časovnega okvira in razloga, da se začne pridobivati strokovno utemeljen dokument oz. odločbo, povezano s PVV. V Italiji in v regiji Kastilja in Leon to močno spodbujajo od 3. meseca starosti dalje. V Italiji certifikat predstavlja osnovo za inkluzivni vpis v dnevno varstvo, v regiji Kastilja in Leon pa omogoča prioriteten dostop do brezplačne javne PVV (prvi cikel). Poleg tega je treba skladno z italijansko zakonodajo ob vpisu otroka med 3. in 6. letom starosti v vrtec predložiti diagnostični in opisni dokument o otrokovih funkcionalnih in psihosocialnih sposobnostih (Diagnosi Funzionale).

3. Rezultati z razpravo

3.3 Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora

V Sloveniji raziskovanje otrokovih izobraževalnih potreb ni namenjeno zagotovitvi dostopa do PVV, saj je PVV zagotovljena vsakemu otroku od 11. meseca starosti dalje. Namenjeno je predvsem vpisu individualnega otroka v najustreznejši pedagoški program. Na Cipru imajo otroci z dokazanimi invalidnostmi zakonito pravico do dostopa do specialnega pedagoga ali logopeda, ko to potrebujejo med obiskovanjem običajnih javnih šol. Strokovnjaki lahko v postopkih ocenjevanja priporočijo obiskovanje posebne osnovne šole, kjer različni specialni in rehabilitacijski pedagogi nudijo pomoč otrokom z invalidnostmi, ali obiskovanje posebne enote v sklopu običajne osnovne šole, kjer otroke kot glavni učitelj poučuje specialni pedagog. Zato zakon zahteva, da za otroke, za katere obstaja tveganje, ob vpisu v PVV strokovno oceno opravijo specialisti, ki jih je imenoval poseben odbor (npr. *okrožni odbori za posebno izobraževanje*).

3. Rezultati z razpravo

3.3 Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora

Kot je že navedeno zgoraj, na Švedskem ni zahtev po rezultatih testa ali diagnozi, ki bi utemeljevali potrebo in pravice do podpore za izpolnjevanje izobraževalnih potreb. Vse stike med PVV in JZVO glede posameznega otroka morajo odobriti zakoniti skrbniki. Švedski zakon o starševstvu (Föräldrabalken, FB 6:11) zakonitemu skrbniku daje pravico do odločanja o zadevah, ki resno vplivajo na življenje otroka in njegovo dobro počutje. Za vsakršno sodelovanje pediatra, psihologa, logopeda ali za katero koli drugo posebno obravnavo, ki lahko trajno vpliva na otrokovo splošno počutje, je potrebno soglasje zakonitih skrbnikov. Enako velja tudi za vse ocene v zvezi s preiskavami.

Poleg tega imajo starši skladno z zakonom o izobraževanju (2010:800, 4) pravico, da vplivajo na PVV svojega otroka. Otrokovemu zakonitemu skrbniku je treba omogočiti sodelovanje pri oblikovanju ukrepov za posebno pomoč. Ko sta izpolnjeni obe pravici (tj. pravica otroka do vključujočega izobraževanja v PVV ter pravica in odgovornost starša, da odloča o otrokovi dobrobiti), se lahko zakoniti skrbniki odločijo, da se bodo ukrepi JZVO izvajali ločeno od PVV, medtem pa otrok še vedno ohranja pravico do vključujočega izobraževanja.

3. Rezultati z razpravo

3.3 Povezave s storitvami zdravstvenega varstva in pedagoška podpora

Poleg dostopa do PVV in posebnih izobraževalnih programov obstajajo tudi druge spodbude, ki poskušajo vzpostaviti sodelovanje med PVV in JZVO z vidika zagotavljanja virov v konkretnih vrtcih, ki so vključeni v proces. Na Cipru, v Italiji, Španiji in Sloveniji obstajajo nekateri formalni predpisi za oblikovanje skupin otrok, ko je vanjo vključen otrok s posebnimi potrebami. Urejeni so lahko v obliki jasnih direktiv o največjem številu otrok v skupini, ki vključuje otroke z dodatno pedagoško pomočjo (npr. v Italiji), ali splošnejših zapisov, ki spodbujajo zmanjšanje števila otrok (npr. na Cipru).

V Sloveniji obstajajo nacionalna pravila, ki število otrok s posebnimi potrebami v skupini omejujejo na največ dva otroke. V Italiji, Španiji in na Cipru je pri inkluzivnem vpisu otroka s potrdilom o posebnih potrebah potrebno tudi sodelovanje s specializiranimi strokovnjaki v instituciji PVV ali v povezavi z njo. V Sloveniji so strokovnjaki dodeljeni posebnemu programu, v katerega se lahko vpiše otrok s posebno pravico. Na Švedskem pa ni splošnih predpisov glede vpisa otrok s posebnimi potrebami. Morebitne prilagoditve izobraževalnega okolja, ki so namenjene izpolnjevanju pravice otrok do izobraževanja, so v organizaciji predšolskega izobraževanja obvezne na lokalni in mikroravni (v sodelovanju občine in ravnatelja vrtca), zakon pa vodenja ne ureja.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

a) Inšpekcijski nadzor in spremljanje

Inšpekcijski nadzor in spremljanje sta ključna dejavnika za trajnostno in kakovostno delo v PVV (Evropska komisija 2018). »Inšpekcijski nadzor« v PVV pomeni natančen pregled, ki ga opravi zunanji uradnik (ali po njegovi zahtevi), s čimer se zagotovi izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev in upoštevanje pravil. Na splošno ima inšpekcijski nadzor dva splošna cilja: zagotoviti izpolnjevanje zahtev glede kakovosti in prispevati k stalnim procesom za izboljšanje praks in strukture PVV. Za izvajanje so pogosto potrebni podatki in dokumentacija samonadzora posameznega izvajalca PVV. Zato je spremljanje povezano z inšpekcijskim nadzorom, saj gre za redno opazovanje kakovosti v skladu z zavezujočimi standardi (Faas in Dahlheimer 2021: 166). Spremljanje lahko opišemo tudi kot zbiranje in ocenjevanje informacij in podatkov na določenem področju in za določen namen (gl. tudi poročilo IO2 A1–A6). V inšpekcijski nadzor so pogosto vključeni podatki PVV o samonadzoru in naknadni refleksiji, ki je rezultat teh procesov. Spremljanje PVV je poleg inšpekcijskega nadzora tudi ključni element stalnega dela na kakovosti.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

a) Inšpekcijski nadzor in spremljanje

IPoročila partnerskih držav v projektu Nemo kažejo, da do glavne delitve prihaja pri tem, ali je spremljanje namenjeno ocenjevanju kakovosti pedagoškega okolja ali ocenjevanju in informiranju glede znakov napredka posameznih otrok na področju učenja ali razvoja. Nadalje se razlike kažejo pri izvajanju spremljanja, saj se lahko uporabi standardizirana ali nestandardizirana orodja, ter pri izbiri metod, ki so strukturirane, polstrukturirane ali nestrukturirane. Pomembno vlogo igra tudi izvor orodij za spremljanje. Ta so lahko zasnovana in razvita na lokalni ravni ali pa oblikovana vnaprej in uporabljena za opredeljene razloge pri različnih ponudnikih PVV. Izvor vnaprej oblikovanih orodij se lahko nanaša na izobraževalne programe in politike (npr. BRUK na Švedskem, program Korak za korakom v Sloveniji, ocenjevalna lestvica za ocenjevanje procesne kakovosti za predšolske otroke ECERS-3) ali pa so tesneje povezana s teoretičnimi pristopi k raziskavam (SVALSI v Italiji in tudi model UNIBO, ki je bil razvit med projektom Nemo). Tretji relevanten vir za projekt Nemo pa predstavljajo orodja, ki se nanašajo na diagnostične procese (npr. EDUTEA v Španiji in delno tudi model UNIBO v projektu Nemo).

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

---

a) Inšpekcijski nadzor in spremljanje

Na metodološki ravni spremljanje bodisi obravnava informacije o kakovosti PVV z zbiranjem kvantitativnih ali kvalitativnih podatkov bodisi zbira kombinacijo obeh vrst podatkov. Nazadnje spremljanje PVV zajema različne metode in po mnenju sodelujočih v tem poročilu se največkrat poslužujejo opazovanja in uporabe vprašalnikov.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

b) Spremljanje pedagoškega okolja

Pedagoško okolje je povezano s kakovostjo poučevanja in uporabljenimi strategijami, zajema pa tudi družbene in fizične dejavnike v okolju PVV (SPSM 2018). Kot je navedeno v zgornjem razdelku, strukturirano in nestrukturirano opazovanje spadata med najpogosteje uporabljene metode spremljanja. Med druge izpostavljene metode za ocenjevanje pedagoškega okolja spadajo samoocenjevalna refleksija v skupinah sodelavcev, ocene staršev in otrok na osnovi standardiziranih protokolov ali brez njih, vprašalniki ali standardizirane ocenjevalne lestvice. Poročali so tudi o uporabi pripovednih oblik, kot so dnevniki ali dnevniki s slikami, rekviziti in pisni zaznamki ali druge polstrukturirane metode dokumentiranja.⁴ Kar zadeva področja spremljanja v pedagoškem okolju PVV, so poročali o skladnosti z učnim načrtom in izobraževalnimi cilji, usposobljenosti osebja, materialnih virih in infrastrukturi, načrtovanju in dokumentiranju poučevanja, vključujočem in socialnem pristopu do otrok, staršev in sodelavcev ter vodenju PVV. Na Švedskem so poročali tudi o vprašanjih v povezavi s spolom in enakostjo dela.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

c) Spremljanje posameznih otrok

Izobraževalne vsebine in cilji učnega načrta PVV se v državah, ki so vključene v to poročilo (v Sloveniji so navedli najpodrobnejši seznam učnih ciljev), razlikujejo glede na opredelitev vsebin. Učne načrte za PVV je mogoče opredeliti v smislu razvijanja otrokovega samozavedanja, komunikacijskih spretnosti, razumevanja higiene, socialnih spretnosti, osnovnih vrednot v šoli in kulturi, včasih pa tudi matematičnega razmišljanja in estetike. Kljub temu pa se spremljanje redko nanaša na merjenje učnih rezultatov posameznih otrok v PVV. Edina izjema so testi, ki se na švedskem izvajajo v zadnjem obveznem letu PVV,[1] na Cipru pa pred prehodom v osnovno šolo. Druga izjema pri spremljanju posameznih otrok v PVV, kar je res redka praksa, se nanaša na otroke z dokumentiranimi primanjkljaji, ki so deležni posebne pedagoške pomoči. O tem so poročali na Cipru, v Italiji, Sloveniji in Španiji. Na Cipru in v Italiji obstajajo pravno zavezujoči postopki dokumentiranja v PVV za predšolske otroke (od 3. do 6. leta starosti) z dokazanimi izobraževalnimi potrebami. Na Cipru zakon zahteva oblikovanje multidisciplinarnih skupin, ki jih izobraževanje, medtem ko v Italiji zakon zahteva izdelavo izobraževalnih načrtov (I.E.P.). V Sloveniji obstaja poseben program, do katerega pride otrok v okviru PVV. V regiji Kastilja in Leon imajo (npr. motnje avtističnega spektra) v zvezi z zunanjimi strokovnjaki, psihologov in strokovne skupine za zgodnje posredovanje, ki zagotavljajo strokovnih programov. Nobena partnerja ne ocenjujevanja za vsakega posameznega otroka (v zvezi z posameznih potreb) v PVV.

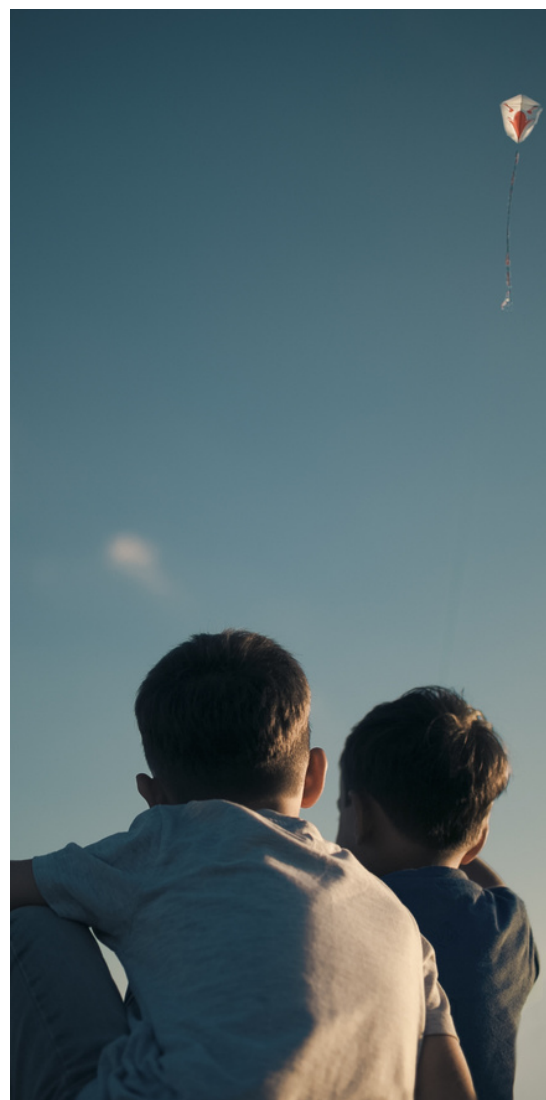
[1] Testa »Hitta språket« (poišči jezik) in »Hitta matematiken« (poišči matematiko) sta v oddelkih za pripravo na šolo »Förskoleklassen« obvezna in ne glede na to, kako je znanje otrok preverjeno, sta obravnavana kot nacionalni pregled in ne kot posamezna testa. Nacionalni šolski inšpektorat je teste odobril leta 2019.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

c) Spremljanje posameznih otrok

Na Švedskem ni nikakršnih pravno zavezujočih praks v PVV za specifično presojanje otrok s posebnimi potrebami ali presojanje posameznih izobraževalnih potreb na splošno. Decentralizirani sistem PVV na Švedskem omogoča izvajanje različnih vrst organizacije in praks na lokalni (občinski) ravni. Občine so zadolžene za organizacijo PVV in o tem lahko svobodno odločajo. Zato so nekatere v sodelovanju z občinskimi socialnimi službami in regionalnimi zdravstvenimi domovi (podobno kot strokovne skupine v regiji Kastilja in Leon) oblikovale strokovne skupine, ki jih sestavljajo usposobljeni specialni pedagogi (ICSED 7). Večje občine v okviru rednih predšolskih dejavnosti zagotavljajo tudi specializirane vrtce, denimo za otroke z dokazanimi motnjami avtističnega spektra in motnjami v duševnem razvoju. Nekatere občine pa so s sosednjimi občinami sprejele tudi sporazume, ki otrokom zagotavljajo dostop do takšnih storitev. Kot je zapisano v razdelku o povezavah z javnimi storitvami zdravstvenega varstva, pa sodelovanje med PVV in zdravstvenimi službami na Švedskem ni predhodno določeno, saj morajo starši (ali skrbniki) vedno odobriti vključitev zdravstvenih storitev in strokovnjakov.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

c) Spremljanje posameznih otrok

Druga izjema pri spremljanju posameznih otrok v PVV, kar je res redka praksa, se nanaša na otroke z dokumentiranimi primanjkljaji, ki so deležni posebne pedagoške pomoči. O tem so poročali na Cipru, v Italiji, Sloveniji in Španiji. Na Cipru in v Italiji obstajajo pravno zavezujoči postopki dokumentiranja v PVV za predšolske otroke (od 3. do 6. leta starosti) z dokazanimi izobraževalnimi potrebami. Na Cipru zakon zahteva oblikovanje multidisciplinarnih skupin, ki jih imenujejo okrožni odbori za posebno izobraževanje, medtem ko v Italiji zakon zahteva in ureja ustanovitev individualnih izobraževalnih načrtov (I.E.P.). V Sloveniji se spremljanje posameznih otrok izvaja s posebnim programom, do katerega so upravičeni otroci s posebnimi potrebami v okviru PVV. V regiji Kastilja in Leon imajo otroci z dokazanimi posebnimi potrebami (npr. motnje avtističnega spektra) v okviru PVV zagotovljen dostop do številnih zunanjih strokovnjakov, psihologov in pedagoških psihologov, vse to pa urejajo skupine za zgodnje posredovanje, ki te otroke spremljajo in izobražujejo v sklopu strokovnih programov. Nobena partnerska država ni poročala o rednem izvajanju ocenjevanja za vsakega posameznega otroka (npr. presejalni testi za odkrivanje posameznih potreb) v PVV.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

c) Monitoraggio dei singoli bambini

Druga izjema pri spremljanju posameznih otrok v PVV, kar je res redka praksa, se nanaša na otroke z dokumentiranimi primanjkljaji, ki so deležni posebne pedagoške pomoči. O tem so poročali na Cipru, v Italiji, Sloveniji in Španiji. Na Cipru in v Italiji obstajajo pravno zavezujoči postopki dokumentiranja v PVV za predšolske otroke (od 3. do 6. leta starosti) z dokazanimi izobraževalnimi potrebami. Na Cipru zakon zahteva oblikovanje multidisciplinarnih skupin, ki jih imenujejo *okrožni odbori za posebno izobraževanje*, medtem ko v Italiji zakon zahteva in ureja ustanovitev individualnih izobraževalnih načrtov (I.E.P.)

V Sloveniji se spremljanje posameznih otrok izvaja s posebnim programom, do katerega so upravičeni otroci s posebnimi potrebami v okviru PVV. V regiji Kastilja in Leon imajo otroci z dokazanimi posebnimi potrebami (npr. motnje avtističnega spektra) v okviru PVV zagotovljen dostop do številnih zunanjih strokovnjakov, psihologov in pedagoških psihologov, vse to pa urejajo skupine za zgodnje posredovanje, ki te otroke spremljajo in izobražujejo v sklopu strokovnih programov.

Nobena partnerska država ni poročala o rednem izvajanju ocenjevanja za vsakega posameznega otroka (npr. presejalni testi za odkrivanje posameznih potreb) v PVV.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

c) Spremljanje posameznih otrok

Na Švedskem ni nikakršnih pravno zavezujočih praks v PVV za specifično presojanje otrok s posebnimi potrebami ali presojanje posameznih izobraževalnih potreb na splošno. Decentralizirani sistem PVV na Švedskem omogoča izvajanje različnih vrst organizacije in praks na lokalni (občinski) ravni. Občine so zadolžene za organizacijo PVV in o tem lahko svobodno odločajo. Zato so nekatere v sodelovanju z občinskimi socialnimi službami in regionalnimi zdravstvenimi domovi (podobno kot strokovne skupine v regiji Kastilja in Leon) oblikovale strokovne skupine, ki jih sestavljajo usposobljeni specialni pedagogi (ICSED 7).

Večje občine v okviru rednih predšolskih dejavnosti zagotavljajo tudi specializirane vrtce, denimo za otroke z dokazanimi motnjami avtističnega spektra in motnjami v duševnem razvoju. Nekatere občine pa so s sosednjimi občinami sprejele tudi sporazume, ki otrokom zagotavljajo dostop do takšnih storitev. Kot je zapisano v razdelku o povezavah z javnimi storitvami zdravstvenega varstva, pa sodelovanje med PVV in zdravstvenimi službami na Švedskem ni predhodno določeno, saj morajo starši (ali skrbniki) vedno odobriti vključitev zdravstvenih storitev in strokovnjakov.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

d) Strategije spremljanja in podporni sistemi

Spremljanje je sestavni del diagnostičnih postopkov, zdravljenja in usposabljanja, ki posameznikom pomagajo izboljšati vsakodnevno življenje. Te postopke vodijo usposobljeni strokovnjaki (npr. specialni pedagogi, psihologi, pediatri ali psihiatri). Zato je za uporabo metod in orodij potrebna posebna usposobljenost, pogosto pa tudi potrdilo, ki izkazuje posebna znanja za njihovo uporabo. Ne glede na to lahko osebe v PVV, ki vsakodnevno dela z otroki (in njihovimi starši), zagotavlja kontinuiteto in bogato vsebino, ki je lahko koristna pri opazovanju in presojanju posameznih izobraževalnih potreb ter čim boljšem prilagajanju pedagoškega okolja (Hansén-Larson et al. 2021; Westman Andersson et al. 2013). Zato bi bilo bolje, da bi bilo na voljo več orodij za spremljanje, ki jih lahko uporabljajo vzgojitelji sami. Zgoraj omenjeni presejalni vprašalnik EDUTEA je namenjen vzgojiteljem oziroma učiteljem, saj lahko z njegovo pomočjo zaznajo znake motenj avtističnega spektra in socialno pragmatičnih komunikacijskih motenj, ki lahko ogrozijo izobraževanje otrok (Morales-Hidalgo et al. 2017). EDUTEA je zasnovan na protokolu DSM-5, zato lahko vzgojitelji oziroma učitelji s poznavanjem diagnostičnih kazalnikov vplivajo na njegovo zanesljivost.

3. Rezultati z razpravo

3.4 Zagotavljanje kakovosti in sistemi spremljanja

d) Strategije spremljanja in podporni sistemi

Metode in orodja, ki jih uporabljajo certificirani strokovnjaki, prestajajo temeljite nadzore in so razviti skladno z raziskavami in nacionalnimi standardi za zdravstveno varstvo. (Vendar to ne pomeni, da je bilo doseženo soglasje o najboljših praksah za otroke z motnjami avtističnega spektra ali kazalnikih o visoki stopnji tveganja.) Zato je podporni sistem, ki povezuje PVV s temi strukturami in ugotovitvami, bistvenega pomena.

Kot smo že navedli, se sodelovanje s storitvami zdravstvenega varstva med državami v projektu Nemo razlikuje. Zdravstvena inšpekcija izvaja nadzor v institucijah PVV v Italiji, Sloveniji in Španiji, tak način organizacije pa ni primerljiv s švedskim sistemom. Da bi v švedskih vrtcih zagotovili zadostno raven usposobljenosti za nudenje pedagoške pomoči otrokom, je šolski organ za posebno izobraževanje (SPSM 2021) na nacionalni ravni zadolžen za svetovanje, usmerjanje in nadaljnje usposabljanje na področju posebnega izobraževanja zaposlenih v vrtcih.

Tretji pomembni vir podpiranja kakovostnega razvoja PVV in sodelovanja pri reševanju težav, povezanih s politikami, je nenehno sodelovanje s programi za usposabljanje vzgojiteljev in univerzami.

4. Priporočila

Poročilo izhaja iz trditve, da je spremljanje osrednji element stalnega dela na področju kakovosti v vrtcih in v širšem smislu tudi pogojev za enakovredno izvajanje predšolskih dejavnosti. V povezavi s tem je primerjalna analiza izpostavila podobnosti in razlike v organizaciji in izvajanju predšolskih dejavnosti med partnerskimi državami. Priporočila, navedena v tem poglavju, so namenjena oblikovalcem politik pri organizaciji PVV na nacionalni ravni, pa tudi praktikom na lokalni ravni.

Oblikovalci politik na nacionalni ravni

Spodbujanje kontinuitete v vseh obdobjih PVV 0–6. Otroci do svojega 6. leta starosti doživljajo tako intenziven razvoj kot v nobenem drugem življenjskem obdobju. V teh letih je mogoče tudi zaznati indikacije trajnih motenj, kot je avtizem. V enovitih sistemih (0–6) otroci v prvem starostnem obdobju obiskujejo enake okvire PVV kot triletniki in otroci v zadnjem letu PVV. Zgornja primerjava kaže, da so v ločenih sistemih zahteve za kakovostno delo v PVV slabše razvite za otroke v prvem starostnem obdobju.

BIBLIOGRAFIJA

Barillà, S., Martinelli, F., & Sarlo, A. (2020). Explaining the enduring deficit of public ECEC services in the south of Italy: The case of Reggio di Calabria. *International Journal of Sociology and Social Policy* 40 :7/8, 713-731. DOI 10.1108/IJSSP-12-2018-022

Barger, B., Rice, C., & Roach, A. (2021). Developmental screening and monitoring are associated with increased preschool special education receipt. *Journal of Child and Family Studies*, 30:1342-1352. doi.org/10.1007/s10826-021-01940-4

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2014. Five Key Messages for Inclusive Education. Putting Theory into Practice. Odense, Denmark:

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. European Commission/EAEA/Eurydice/Eurostat (2014). Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2014 Edition. Eurydice and Eurostat Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2018). Monitoring the Quality of Early Childhood Education and Care. Complementing the 2014 ECEC Quality Framework proposal with indicators. Recommendations from ECEC experts. Brussels: Publications Office of the European Union.

European Commission/EAEA/Eurydice (2019). Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe- 2019 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Faas, S. & Dahlheimer, S. (2021). Quality monitoring in Day Care Centers and Preschools: Discourses, concepts and experiences from German Early Childhood Education and Care. In Susanne Garvis & Hillevi Lenz Taguchi (eds.), *Quality Improvement in Early Childhood Education* (pp.163-180). Palgrave Macmillan.

Hansén-Larson, J., Bejnö, H., Jagerskog, E., Elkeseth, S., & Klintwall, L. (2021). TRAS: Validity and sensitivity of a language assessment tool for children with ASD. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62, 522-528.

Morales-Hidalgo, P., Hernández-Martínez, C., Voltas, N., & Canals, J. (2017). EDUTEA: A DSM-5 teacher screening questionnaire for autism spectrum disorder and social pragmatic communication disorder. *International Journal of Clinical and Health Psychology* 17, 269-281

BIBLIOGRAFIJA

Sandbank, M., Bottema-Beutel, K., Crowley, S., Cassidy, M., Dunham, K., Feldman, J. L., Crank, J., Albarran, S. A., Raj, S., Mahbub, P., & Waynaroski, T. G. (2020). Project AIM: Autism intervention meta-analysis for studies of young children. *Psychological Bulletin*, 146(1), 1–29. <https://doi.org/10.1037/bul0000215>

SPSM (2018). Date Läromaterial. Special Education School Authority, www.spsm.se/date-larmaterial

SPSM (2021) <https://www.spsm.se/om-oss/other-languages/>

Unicef (2021). UNICEF, Basis for a European Child Guarantee Action Plan in Spain. UNICEF Europe and Central Asia Regional Office (ECARO).

Westman: Andersson, G., Miniscalco, C., Johansson, U., & Gillberg, C. (2013) Autism in toddlers: Can observation in Preschool yield the same information as Autism Assessment in a specialised clinic? *The Scientific World Journal* -2013. Article ID 334745, 7 pages. doi.org/10.1155/2013/384745

N E W
M O NITORING
GUIDELINES TO DEVELOP INNOVATIVE
ECEC TEACHERS CURRICULA

Podpora Evropske komisije za pripravo te publikacije ne pomeni potrditve vsebine, ki izraža le mnenja avtorjev, in Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje.